

Opoziția rusă în exil. În căutarea unei misiuni și a păcii

Dr. Angela Grămadă

București, 2026

Opoziția rusă în exil. În căutarea unei misiuni și a păcii

Angela Grămadă¹

Introducere

Decizia lui Vladimir Putin de a rămâne pentru o perioadă nedeterminată la conducerea Federației Ruse a forțat opoziția din această țară să facă alegeri pe care nu și le dorea: să se adapteze și să se supună unor reguli impuse, să emigreze și să își definească o misiune salvatoare în afara frontierelor naționale sau să renunțe la orice formă de manifestare politică. Această alegere, deși pare a fi una simplă, este suficient de complexă pentru cei care se declarau liberali în anii 2000 și erau cu totul nepregătiți pentru a lupta din nou pentru principii democratice. Ea, alegerea, se referă de cele mai multe ori la relația cetățeanului rus, activ politic, cu exaltarea de după colapsul Uniunii Sovietice și mimarea adoptării valorilor democratice atât de elita politică, cât și de societate. Pentru mulți dintre aceștia, fără o intenție de a generaliza, democrația fără autocrație nu poate fi explicată în Rusia. Pentru alții este o sursă de argumentare a propriului rol în cadrul societății ruse. Iar pentru cei care ieri, azi și mâine se prezintă în calitate de elită politică rusă este un instrument util pentru a explica unicitatea experienței democratice a Rusiei, care a trecut printr-o ”transhumanță” greu de înțeles și de acceptat pentru ”Occidentul decăzut”, cum este de cel mai multe ori prezentat Vestul.

Exilul și nevoia de reinventare a opoziției ruse

Astăzi, opoziția rusă, cea din afara Dumei de Stat și a Rusiei, trece printr-un proces complex de inventare a unui rol, a unei misiuni și a unei imagini, care să o separe de asocierea cu viziunea oficială despre modul în care ar trebui să fie organizată lumea, adică de politică externă și de securitate proiectate de actuala conducere de la Moscova. De ce? Pentru că această conducere nu doar că își constrânge cetățenii să accepte perpetuarea unei forme de organizare autoritară, dar forțează, în același timp, schimbarea ilegală de frontiere recunoscute după destrămarea Uniunii Sovietice, adică după decembrie 1991. Și nu o singură dată. În acest context, opoziția rusă, aflată în exil, este prinsă într-o dilemă existențială: ***trebuie sau nu să respecte sau nu Constituția recent amendată, cu tot cu teritorii anexate ilegal?*** Mai simplu spus, alegerea este între a renunța sau nu la un potențial electorat înainte de a i se adresa în eventualitatea în care se va produce, totuși, schimbarea de paradigmă electorală și i se va permite să participe la alegeri sau de a se retrage pentru a se integra în statele gazdă.

Până atunci, însă, opoziția rusă și-a definit activități intermediare, în care lupta se dă aparent între idei despre cum arată viitorul Rusiei liberale, așa cum este acum sau destrămată, și dreptul de a îi reprezenta pe cei care au rămas victime ale regimului și de a condamna războiul

¹ Dr. Angela Grămadă, președinta Asociației Experts for Security and Global Affairs.

împotriva Ucrainei, lansat de Moscova încă în anul 2014. De facto, însă, și această luptă este despre resurse, acces la platforme internaționale, imagine și eliminarea concurenței în rândul ”compatrioților” cu pretenții politice, aflați în afara frontierelor naționale rusești, adică au emigrat, fiind constrânși de contextul politic intern, dar mai ales de legislația represivă, adoptată după 24 februarie 2022. Și aici se evidențiază o primă falie între emigranții ruși: cei care cred că sistemul se poate transforma de sine stătător, fără prezența lor, și cei care consideră că prin activismul lor civic din afara țării vor contribui la această transformare sau și-o vor asuma după ce actuala putere se va auto-dizolva ca și consecință a unor procese evidente de auto-distrugere sau de îmbătrânire.

24 februarie 2022: din Rusia sau, totuși, din afara frontierelor naționale?

Primele elemente care au sugerat declanșarea unui nou val de emigrație politică rusă² mai consistent au apărut după adoptarea legislației din anul 2012 care permitea autorităților să declare vocile critice din rândul societății civile drept agenți străini. Cei care l-au transformat pe Vladimir Putin în liderul etern au evaluat corect ce se întâmpla cu opoziția rusă la acea perioadă: era prea arogantă, prea orgolioasă și prea puțin disponibilă să livreze societății ruse un discurs capabil să anticipeze încotro se îndreaptă politica promovată de un lider care regretă destrămarea Uniunii Sovietice. Simptome, într-adevăr, au existat și anterior. Acestea ar fi trebuit să fie anticipate încă din modul în care s-au desfășurat alegerile prezidențiale din anul 2004³ sau din modul în care Moscova interpreta revoluțiile portocalii din anumite state ex-sovietice. Georgia, Ucraina, Kirghizstan (Republica Kirghiză) au sfidat pe rând dependența excesivă față de Moscova și față de un anumit sistem de valori, fals democratic, renunțând la el în favoarea altui model de dezvoltare - occidental. A urmat Republica Moldova în anul 2009 și din nou Ucraina în 2013, dar și Armenia în 2018. Democrația sau ceea ce putea să ofere un sistem de guvernare cu instituții cu adevărat construite în mod democratic devenea din ce în ce mai apreciat de cetățenii statelor care și-au dobândit independența după destrămarea URSS, dar nu și de conducerea de la Kremlin. Politica revanșardă, de reconstituire a influenței, definită încă în primul mandat al lui Vladimir Putin, dar făcută publică în cel de-al doilea, evolua rapid, iar vocile critice trebuiau să fie înlăturate.

După adoptarea în anul 2012 a legislației care a transformat societatea civilă activă în agenți

² O documentară extinsă despre emigrația rusă și folosirea acesteia de către regimurile de la Moscova, adică infiltrarea acesteia de către serviciile de securitate rusești în diferite perioade și folosirea ei în scopuri politice, poate fi găsită în ”Compatrioții”, carte semnată de Andrei Soldatov și Irina Bologan, tradusă și publicată în România de către editura Omnium, anul 2022.

³ Unul din candidații la alegerile prezidențiale din anul 2004, Ivan Rîbkin, a dispărut într-un mod misterios în preajma campaniei electorale. Acesta a apărut din nou în viața publică, dar la Kiev. După acest eveniment, Rîbkin, care anterior a deținut funcții importante, precum cea de Secretar al Consiliului de Securitate sau de Președinte a Dumei de Stat, s-a retras din cursa electorală. De asemenea, o altă trăsătură a campaniei electorale pentru alegerile prezidențiale din Rusia în acel an a fost lipsa de unitate și coeziune în rândul liderilor opoziției. Deși au existat voci care au militat pentru susținerea identificării unui candidat unic, capabil să coaguleze electoratul, liberalii ruși nu au reușit să ajungă la un consens. Unul dintre ei, Serghei Mironov, care se declara pe atunci în opoziție, a declarat chiar în timpul acelei campanii că toată lumea își dorește ca Vladimir Putin să devină președinte. Tot după acea campanie electorală, Irina Hakamada, candidată și ea la funcția de șef al statului, s-a retras definitiv din viața politică.

străini, prin publicarea periodică a numelor de ONG-uri într-un registru special, gestionat de Ministerul Justiției al Federației Ruse, cadrul normativ a fost actualizat, devenind și mai represiv. Astfel, în acest registru au început să fie incluse și persoane fizice, reprezentanți ai presei independente, activiști civici sau politici. Organizațiile non-guvernamentale străine sau publicațiile străine au fost declarate ”organizații indezirabile” și erau somate să părăsească teritoriul Federației Ruse. Mai târziu au apărut și alte etichete, precum ”organizații teroriste” sau ”extremiste”, lista fiind actualizată constant. În acest moment, registrul cuprinde un număr extins de organizații sau personalități nu doar din societatea civilă sau presă, dar și persoane din domeniul culturii, politicieni, oameni de știință, activiști civici, simpli cetățeni care au susținut public o anumită idee sau mișcare civică sau politică.

După 24 februarie 2022, și mai multe voci care au adoptat o poziție critică față de extinderea războiului rus în Ucraina au înțeles că trebuiau să facă o alegere rapidă și definitivă între a rămâne sau nu în Rusia și, dacă pleacă, cum vor continua o formă de luptă împotriva regimului care să nu le anuleze legitimitatea de a apărea în spațiul informațional din afara frontierelor naționale? Mulți dintre cei care au protestat⁴ împotriva așa numitei ”operațiuni speciale” au fost reținuți de autorități și condiționați să-și recalibreze discursul public. În consecință, cele mai multe voci critice au părăsit Rusia fie în preajma lansării așa numitei ”operațiuni speciale”, adică a războiului la scară largă împotriva Ucrainei, fie imediat după această dată sau înaintea declarării mobilizării parțiale (septembrie 2022). Cu toate acestea, și în exil, verticala puterii i-a urmărit constant și i-a forțat din nou să facă alegeri pe care nu și le doreau. Printre acestea prioritare erau poziționarea clară sau ambiguă față de anexarea ilegală a unor regiuni din Ucraina, forma luptei împotriva regimului⁵ și birocrăția occidentală, care a făcut din ce în ce mai dificilă prezența cetățenilor ruși în afara frontierelor naționale din considerente de securitate. Mulți au renunțat să se exprime în spațiul informațional. Au rămas să se lupte între ei, nu neapărat cu regimul de guvernare condus de Vladimir Putin, cei care i-au fost alături lui Alexei Navalnii și cei care au părăsit Rusia, forțați de regim cu mult înaintea declanșării așa numitei operațiuni speciale, adică grupul lui Mihail Hodorkovski.

Pe 16 februarie 2024 a fost anunțată moartea lui Alexei Navalnii într-o închisoare din Rusia. Regimul instituit de Vladimir Putin la Kremlin a fost acuzat de această crimă atât de compatrioții fideli sau indiferenți de soarta politică a lui Navalnii, cât și de simpatizații săi de origine rusă sau non-rusă din țară și din afară. Evident, autoritățile ruse nu și-au recunoscut vina

⁴ Potrivit datelor OVD-Info, peste 20 mii persoane au fost reținute ca urmare a unor proteste împotriva agresiunii militare împotriva Ucrainei. *Persecution of the anti-war movement report: Three Years into Russia's Full-Scale Invasion of Ukraine. February 2025*, OVD-Info, 24 februarie 2025, https://ovd.info/en/antiwar_3_years

⁵ Mihail Hodorkovski a salutat puciul lui Prigojin din vara anului 2023. Acesta i-a încurajat pe ruși să îl susțină pe liderul mercenarilor din gruparea Wagner, Evgheni Prigojin, care pornise spre Moscova într-o încercare nereușită de a sancționa conducerea militată rusă, care înregistra pierderi pe frontul din Ucraina. *Opozantul lui Putin, Mihail Hodorkovski, le cere rușilor să-l sprijine pe Prigojin: Chiar și diavolul trebuie ajutat*, Digi24, București, 24 iunie 2023, <https://www.digi24.ro/stiri/externe/opozantul-lui-putin-mihail-hodorkovski-le-cere-rusilor-sa-l-spijine-pe-prigojin-chiar-si-diavolul-trebuie-ajutat-2398631>

și nu există premise că o vor face. Dar, au reușit să transmită un semnal clar, mai ales celor care l-au susținut pe Alexei Navalnii și i-au împărtășit ideile: regimul nu tolerează lideri, opoziție sau viziune alternativă nici în țară, dar nici în afara frontierelor naționale.

Alexei Navalnii, principalul lider al opoziției ruse după uciderea lui Boris Nemțov în februarie 2015, a fost printre pușinii reprezentanți ai opoziției ruse care a susținut că legitimitatea sa ca politician își are argumentare politică doar dacă va rămâne sau va reveni pe teritoriul Federației Ruse. Doar pușini i-au urmat exemplul. În anumite momente, comportamentul lui Alexei Navalnii nu putea fi explicat de vreo strategie oficială sau de vreun plan de acțiune concretă de abordare a verticalei puterii de la Moscova. Nici măcar tactica ”vot inteligent”⁶, susținută de acesta în cadrul unor procese electorale mai recente nu au reușit să convingă publicul că are o strategie precisă de abordare a regimului. A fost otrăvit și forțat să părăsească Rusia, iar ulterior a fost atenționat cu privire la soarta care îl aștepta dacă lua o altfel de decizie. Cu toate acestea, el a revenit în țară, a fost trimis în închisoare și a murit acolo. Colegilor săi le-a lăsat drept moștenire sau ancoră 15 puncte și moartea sa, în baza cărora aceștia își argumentează multe discursuri publice. În pofida acestor lucruri, moștenitorii par să nu se ridice la nivelul pretențiilor sale în dezbaterile politice din spațiul informațional. În consecință, cei care contestă într-un fel sau altul regimul rămân în continuare fără reprezentare alternativă față de regimul actual.

Moartea lui Alexei Navalnii: un moment de reculegere eșuată

După moartea lui Alexei Navalnii în februarie 2024, opoziția rusă care a contestat deschis sau mai puțin curajos regimul lui Vladimir Putin, a descoperit că a rămas fără ultimul reprezentant al voinței sale politice⁷. Susținătorii lui Alexei Navalnii deja aveau opinii divergente față de anumite tactici ale acestuia și nu își puteau identifica un rol suficient de promițător în proiectele derulate de către Fondul Împotriva Corupției (FBK) al lui Navalnii sau chiar în cadrul campaniei electorale pentru alegerile prezidențiale din luna martie 2024. Cei care au candidat, auto-întitulându-se opoziție în interiorul Rusiei, precum Boris Nadejdin⁸, nu au avut nicio șansă să

⁶ Sistemul ”Smart Voting” sau ”votul inteligent” a fost propus încă în anul 2018 de către Alexei Navalnii. El și-a invitat susținătorii să voteze orice altă formațiune politică, care putea face concurență electorală Rusiei Unite, partidul de guvernare.

⁷ Mihail Hodorkovski, deși activ în a susține diferite proiecte de activism civic sau politic, a declarat imediat după eliberarea sa din închisoare că nu va mai reveni în politică. Aceasta ar fi fost una dintre condițiile de bază care i-au fost impuse pentru condiționarea eliberării sale din detenție pe 20 decembrie 2013. Decretul de grațiere a fost semnat de Vladimir Putin, după ce Hodorkovski i-ar fi adresat o scrisoare în acest sens, argumentând cu faptul că mama sa este bolnavă.

⁸ Boris Nadejdin, fost deputat în Duma de Stat a Federației Ruse, a candidat la alegerile prezidențiale din Federația Rusă, organizate în martie 2024. El a fost considerat principalul oponent al lui Vladimir Putin în cadrul scrutinului electoral. În luna februarie 2024, Comisia Electorală Centrală din Rusia a refuzat să-l înregistreze în cursă, argumentul fiind numărul mari de semnături ”nevalide”. Nadejdin s-a declarat a fi un candidat anti-război, dar cu o poziție specifică. O perioadă lungă de timp, înainte de a-și depune cererea de înscriere în campania pentru alegerile prezidențiale acesta a refuzat să abordeze problema războiului împotriva Ucrainei. Cu toate acestea, jurnaliștii independenți au insistat asupra unor precizări. Astfel, Nadejdin într-o discuție cu Ekaterina Shulman, politolog rus, care a fost invitată pentru a dezbate eventuale puncte din viitoarea campanie electorală a acestuia, a declarat că nu

spargă monopolul lui Vladimir Putin în calitate de conducător etern. Alți câțiva lideri ai opoziției erau în închisoare, de unde reprezentanții lor au încercat să publice postări sporadice pe rețelele sociale. În timp, și avocații liderilor opoziției⁹ au devenit ținte ale regimului, acest lucru complicând și mai mult nu doar coeziunea, dar și siguranța lor fizică. Eliberarea unor lideri ai opoziției din închisoare în august 2024 a îmbunătățit temporar starea de spirit a cetățenilor ruși care au emigrat, dar doar pentru o scurtă perioadă de timp. Aceștia s-au ciocnit de un nou ”rival”, mult mai consolidat în ceea ce privește obiectivul definit: ucrainenii care luptau împotriva agresiunii ruse pe toate platformele la care aveau acces, fiind foarte atenți la toate erorile, ezitățile sau oportunismul unor reprezentanți ai opoziției ruse și pe care îl taxau imediat. Printre cei taxați s-a numărat și Iulia Navalnîi, soția lui Alexei Navalnîi, care nu a reușit să devină noul lider al opoziției în exil, deși a fost încurajată în acest sens de o parte a emigrației, dar și de conexiunile pe care le avea în anumite țări și cercuri politice datorită rolului pe care l-a jucat în proiectul politic al soțului său.

Multe dintre discursurile Iuliei Navalnîi¹⁰ despre cum ar trebui să arate Rusia au fost contestate de opinia publică. Unele dintre acestea au fost interpretate ca o pledoarie pentru menținerea Rusiei într-o formă similară celei actuale, sugestia fiind că e suficientă doar schimbarea de jucători politici, iar transformarea regimului pe principii democratice se va produce odată cu schimbarea actorilor. Evident, rolul de jucători politici trebuie să fie asumat de reprezentanții opoziției, care este scindată nu doar pe criterii metodologice de abordare a schimbării, dar și pe obiective politice finale.

”Scandalul” – conceptul care definește opoziția rusă

La o lună după eliberarea lui Vladimir Kara-Murza, Ilia Iașin și alți câțiva lideri ai opoziției ruse din închisorile din Rusia, un nou scandal a izbucnit în rândul liderilor elitei politice din exil. Leonid Volkov, unul din liderii FBK l-a acuzat pe un apropiat al lui Mihail Hodorkovski, mai exact pe Leonid Nevzlin, că ar fi organizat un asasinat împotriva sa. Volkov fusese atacat în luna martie 2024 la Vilnius, oraș care l-a găzduit după emigrarea din Rusia. Evenimentul a avut loc chiar în preajma alegerilor prezidențiale ruse din același an. A urmat o lungă perioadă de timp în care presa rusă din exil a încercat să împace cele două tabere. Jurnaliștii nu s-au limitat doar la a informa opinia publică despre eveniment și au considerat că își pot folosi platformele informaționale pentru a încuraja dezbateră. Astfel, jurnaliștii din exil s-au implicat de mai multe ori în calitate de

poate ignora noile modificări constituționale (se are în vedere aici anexarea ilegală a teritoriilor ucrainene). Mai târziu, în alte interviuri, Boris Nadejdin a mai adăugat că nu va ordona retragerea trupelor rusești din teritoriile ucrainene, dar va organiza referendumuri locale pentru a consulta populația din aceste regiuni ocupate, despre cum ar trebui să arate noile linii de demarcare a frontierelor în cadrul unui viitor tratat de pace.

⁹ Paul Kirby, Russia jails lawyers who acted for late opposition leader Alexei Navalny, BBC, 17 ianuarie 2025, <https://www.bbc.com/news/articles/ce3nnvq7kplo>

¹⁰ Iulia Navalnîi, What the Russian opposition wants, Politico, 17 ianuarie 2025, <https://www.politico.eu/article/russia-yulia-navalnaya-european-values-human-rights-alexei-putin/>

mediatori, fără să își asume acest rol conștient. Mai degrabă, aceștia apreciau divergențele ca fiind dăunătoare tuturor celor nereprezentați politic sau celor forțați să renunțe la țara de origine.

La începutul anului 2025 o altă reprezentantă a Fondului Împotriva Corupției, Maria Pevchikh, a devenit ținta vocilor critice, inclusiv a celor din opoziție. Aceasta a propus anularea sancțiunilor pentru Rusia, dacă autoritățile de la Moscova vor elibera toți prizonierii politici¹¹. Ideea a fost sancționată chiar și de unii adepți ai lui Navalnîi. Eliberarea unor prizonieri politici nu presupune neapărat renunțarea la acest instrument de către regimul de la Moscova. Propunerea Mariei Pevchikh a fost interpretată ca o încurajare pentru Moscova de a extinde în mod continuu această listă în schimbul obținerii unor concesiuni din partea Occidentului, prizonierii politici devenind un fel de monedă de schimb pentru eventuale oportunități și beneficii externe. Tot Maria Pevchikh a lansat și o dezbatere despre evenimentele din Rusia anilor '90, sec. XX. Explicația ei a fost una simplă: și-a dorit să le arate rușilor cum s-a ajuns la preluarea puterii de către Vladimir Putin și adepții săi din structurile de forță. Unii lideri politici și-au exprimat scepticismul față de obiectivul declarat, ei fiind convingeți că documentarul publicat de FBK nu face altceva decât să îndepărteze și mai mult potențiali doritori de a se implica din nou în acțiuni cu obiective politice. De ce? Pentru că pot deveni anti-eroi ai unor noi investigații așa-numite jurnalistice. Printre eroii documentarului s-a regăsit și Mihail Hodorkovski, considerat a fi unul dintre cei mai influenți oligarhi ruși în trecut. Practic, FBK învinuia ”conurența” de degradarea democrației în Rusia și de faptul că a facilitat revenirea la putere a structurilor de forță. În pofida faptului că Mihail Hodorkovski a declarat după ce a fost eliberat din închisoare că nu se va implica în viața politică, adică nu va deveni concurență pentru actuala putere de la Kremlin, acțiunile în care este implicat și susținerea pe care o oferă anumitor proiecte, unele declarații și demersurile active pe lângă diferite forumuri internaționale, îl plasează în zona de ”conurență” pentru FBK. Acest lucru poate explica înverșunarea dintre cele două tabere pe diferite subiecte.

În continuare, însă, au apărut mai multe întrebări la care autorii documentarului, membri ai FBK, ar trebui să își răspundă:

- Sunt evaluate consecințele investigațiilor sau documentarelor FBK asupra parteneriatelor cu reprezentanții opoziției, care au și experiență politică în perioada anterioară sau în timpul primelor mandate ale lui Vladimir Putin, înainte de a deveni persona non-grata în politica rusă?
- Cum evaluează aceștia experiența politică a lui Alexei Navalnîi înainte ca acesta să devină lider al mișcării de opoziție, adică înainte de 2011 (decembrie 2011 – mai 2012 – perioada protestelor post-alegeri pentru Duma de Stat și alegeri prezidențiale) sau sunt suficiente declarațiile politice, adică ”schimbarea la față” a acestuia de după această perioadă?
- Mai există premise pentru a lua în calcul o coaliție unită a diferitor grupuri de interese în cadrul opoziției ruse sau toate părțile trebuie să accepte moștenirea lăsată de Navalnîi drept standard pentru mișcarea democratică din afara țării?

¹¹ Sota Project, Певчих предложила снимать санкции в обмен на освобождение политзаключенных. Идея поддержки не нашла, 2 ianuarie 2025, <https://sotaproject.com/news/92154>

- Cum afectează aceste crize capacitatea opoziției ruse în exil de a convinge partenerii și susținătorii că sunt capabili să își asume un act de guvernare în Rusia post-Putin?

Acestea sunt doar câteva dintre întrebările tot mai des adresate de jurnaliști către reprezentanții FBK. Dar ei nu sunt singurele ținte ale presei ruse în exil. La sfârșitul anului 2025, opoziția politică rusă a reușit din nou să facă o demonstrație de slăbiciune chiar atunci când existau premise că se poate consolida, fiind ajutată de susținerea dobândită din partea Consiliului Europei. După mult timp și eforturi considerabile, Consiliul Europei a decis formarea unei platforme de dialog cu opoziția rusă din exil în baza unor criterii clare de aderare și colaborare. Pregătirile pentru instituționalizarea acestui dialog au durat mult, fiind îngreunate de poziția delegației ucrainene în cadrul acestei organizații. Cei care au fost implicați în gestionarea acestui dosar nu au reușit să evite dezbaterile în contradictoriu. În consecință, publicul lor a început să se întrebe din ce în ce mai mult dacă există nu doar coeziune, dar și capacitate intelectuală suficientă care să își asume să identifice forme de interacțiune între cei rămași în țară și cei care au emigrat.

Cu ancora în trecut nu construiești viitor. Pentru ce fel de discuții este pregătită opoziția rusă?

Dezbaterile de mai sus impun o reflecție mai profundă asupra unor elemente importante pe care reprezentanții opoziției ruse încearcă să le abordeze: cum trebuie să evolueze societatea rusă și cum trebuie să se dezvolte instituțional Federația Rusă? Dezbaterăa nu este nici nouă, dar nici simplă. Ea este extrem de complexă pentru că, de foarte multe ori, aceste teme i-au fost furate de către verticala puterii, lăsând-o fără discurs, reprezentare, dar și fără resurse. Din afară, este mai greu să impui un punct de vedere alternativ. Dacă liderii opoziției din exil propun o dezbatere despre instituții democratice, atunci partenerii lui Vladimir Putin monopolizează în interiorul țării această discuție prin campanii de propagandă internă, unde instituțiile media de stat o împachetează în ”democrație doar a la russe”, pentru că modelul occidental este impropriu și atentează la valorile tradiționale: religie, familie, unicitatea identității ruse, limbă și moștenirea trecutului grandios, care trebuie să fie apărate cu orice preț. Dacă liderii opoziției ruse declanșează dezbaterăa despre corupția din instituțiile publice, forma de organizare a administrației publice, adică relația dintre centru și subiectele federației, atunci același mecanism de dezinformare federală propune o discuție alternativă, de comparare a nivelului de trai al rușilor anterior preluării conducerii de Vladimir Putin. Și nu în ultimul rând, atunci când se discută despre relația complicată cu partenerii externi, adică statele occidentale, același mecanism de dezinformare împachetează discuția în una despre ”cetate asediată”, unde același lider, adică Vladimir Putin, apare în calitate de sursă de securitate, siguranță și continuitate pentru însăși existența statului rus. La urma urmei, este mai ușor și mai eficient să gestionezi o frică indusă, falsă, când nu ai oponenti, adică opoziție, decât să creezi condiții pentru a analiza soluții și politici publice pentru dezvoltarea unei țări care nu s-a detașat de rolul și statutul său grandios din perioada sovietică, pe care și l-a asumat în cadrul sistemului de relații internaționale după destrămarea Uniunii Sovietice.

Un alt impediment pentru legitimarea publică a opoziției ruse o reprezintă viziunea lor despre Rusia viitorului, europeană. Această viziune conține aceleași trimiteri la identitatea culturală rusă, relația pe care o are cu construcția politică și instituțională a Rusiei, de parcă ar testa ipoteza că acest stat nu poate trece la democrație fără să testeze sistemul autoritar. Și pentru că eșuează să facă pace cu instituțiile democratice este nevoie iar și iar să revină la o formă mai autoritară de guvernare, pe care o transformă intuitiv în pilon de bază pentru societatea rusă pentru că nu pot să se imagineze într-o altă formă de interacțiune cu factorul politic. Analizând discursurile opoziției ruse în exil, jurnalistul Konstantin Eggert pune accent pe elementele discursive care contrazic acțiunea. Într-un editorial pentru DW acesta explică faptul că doar o transformare morală a societății ruse este insuficientă. Opoziția trebuie să accepte faptul că doar declarațiile despre un viitor european al Rusiei nu vor produce efecte asupra identității politice ruse, care păstrează, fără să recunoască, ideea grandorii statului rus în toate declarațiile sale politice:

”Apelurile de a ne îndrepta privirea către un fel de „viitor european” într-o astfel de societate, chiar și în cele mai libere alegeri, vor fi înecate de neîncrederea și frica obișnuite sau vor fi deturnate de demagogi care promet să pună capăt războiului, să păstreze „măreția statului” și să scadă ratele ipotecare.”¹²

În mod evident, există diferite platforme, inițiative și dezbateri pe care le propun liderii de opinie sau actorii politici din opoziție, care au întregit rândul celor exilați unde discută despre democrație și nevoia de a schimba conducerea actuală a Rusiei. Ei organizează forumuri, dezbateri și lansează idei despre cum ar trebui să arate viitoarele formule instituționale sau ce formă să ia regimul de guvernare. Viziunile lor sunt complexe, dar lupta dintre aceste idei rămâne a se da între ei și nu implică neapărat implică și participarea publicului care ar putea să fie afectat de proiectarea unor asemenea politici publice. Singurele interacțiuni mai eficiente sunt cele care se referă la decizii naționale ale statelor care îi găzduiesc, pentru că temele abordate le amenință siguranța aflării în afara frontierelor naționale: vize, securitate personală, dacă este vorba despre un lider de opinie care a supărat autoritățile ruse, drepturi economice și acces la diferite servicii publice sau private. Acesta este momentul în care liderii opoziției ruse încep să simtă o formă de utilitate și se oferă să îi reprezinte pe cetățenii ruși afectați de auto-exil. Încercând să își asocieze expertiza și experiența din Rusia, se transformă în voci capabile să reprezinte societatea în cadrul unor instituții internaționale. Apoi transferă această experiență și către alte instituții internaționale. Inclusiv în Consiliul Europei, unde Rusia nu mai participă de câțiva ani.

Dar, această nouă realitate implică și aprecierea situației din Ucraina și a viitorului relației dintre Rusia și Occident post-război. Și nu întotdeauna sunt pregătiți să și-o asume.

¹² Konstantin Eggert, Трудные вопросы для российской оппозиции, DW, 19 noiembrie 2025, <https://www.dw.com/ru/trudnye-voprosy-dla-rossijskoj-oppozicii/a-74809325>

Ce soluție a găsit opoziția rusă din exil pentru a-și promova rolul și statutul? Să îi convingă pe partenerii externi de câteva lucruri:

- Rusia trebuie să fie ajutată din leadership-ul occidental să acceseze principii și valori, adică să se democratizeze. Evident, acest lucru trebuie să fie făcut fără implicare politică externă directă, dar mai degrabă prin susținerea discursivă a unor lideri de opinie, a unor idei sau prin documentarea unor crime săvârșite de actuala conducere de la Moscova împotriva propriilor cetățeni.

- Occidentul trebuie să se abțină de la susținerea unor inițiative, care ar contribui la înfrângerea totală a Rusiei în războiul împotriva Ucrainei sau la discursuri de susținere a unor mișcări de emancipare națională în interiorul țării, pentru că acest lucru ar conduce la consecințe mult mai grave pe termen lung, adică la destrămarea Rusiei. În fond, acesta este una din dimensiunile pe care le invocă Moscova atunci când acuză Occidentul că Rusia își va pierde suveranitatea, dar și integritatea teritorială, dacă va accepta un pact cu Vestul. Însuși, Mihail Hodorkovski în ultima sa carte, care e un fel de manual despre cum ar trebui să fie organizată revoluția în Rusia scria pentru a atenționa asupra acestui pericol:

*”Multe țări, practic toți vecinii Rusiei, vor vedea dezmembrarea Rusiei ca pe o garanție a securității lor. Amenințarea dezintegrării Rusiei este principala consecință a războiului lui Putin cu care se va confrunta guvernul interimar.”*¹³

- Opoziția rusă trebuie să se transforme în instituție de reprezentare a rușilor rămași fără aceasta din cauza regimului de guvernare din Federația Rusă. Platforma din cadrul Consiliului Europei este un prim pas spre reprezentare.

- Statele europene, mai ales, dar nu numai, trebuie să evite discursuri și politici care ar putea să discrimineze cetățenii ruși în exil, altfel ei se vor simți persecutați de ambele părți care evită dialogul constructiv pentru a depăși ”problema ucraineană.” Practic, ”discrimiarea” este conceptul prin care rușii care au emigrat încep să asocieze relația cu noile state gazdă și asta deoarece privilegiile sunt din ce în ce mai puțin numeroase.

În aceste condiții, dialogul devine unul ”imperativ”, în care opoziția rusă cere, fără a pune ceva util în loc. Și dacă decide să o facă, adică să se implice, atunci de cele mai multe ori apelează, pentru a convinge eventualii parteneri, la argumente despre trecutul recent al țării de origine, când instituțiile democratice fragile au fost afectate de lipsa de implicare a partenerilor occidentali. Practic, se cere un loc special pentru Rusia viitorului, dar care are aceleași resurse energetice de care va avea nevoie Occidentul. Astfel, este neglijat faptul că noua strategie a statelor vestice este să reducă dependența de resursele energetice ale Rusiei, nu să revină la ea.

¹³ Mihail Khodorkovski, КАК УБИТЬ ДРАКОНА? Пособие для начинающих революционеров, 2023, <https://dragonbook.khodorkovsky.com/>

Opoziția rusă și pacea pentru Ucraina

Una din principalele provocări ale opoziției ruse se referă la cum trebuie să fie abordată agresiunea militară rusă împotriva Ucrainei. Elita politică aflată în exil va trebui să definească într-un final care este poziția sinceră față de Ucraina: condamnă sau nu agresiunea militară, cu asumarea inclusiv a plății daunelor de război pentru țara vecină, întoarcere sau nu teritoriile ocupate ilegal Ucrainei, în pofida modificărilor constituționale, dar mai ales cum explică faptul că asumarea acestei catastrofe nu poate fi un act individual, doar al unor persoane, care au luat decizia de declanșare a războiului la scară largă și trebuie să fie asumată la nivel de țară? În discursurile lui Alexei și Iulia Navalnîi, dar și a altor lideri ai opoziției ruse, doar Putin și anturajul său se fac vinovați. Dar, în Ucraina se știe că mulți cetățeni ruși au luptat pe linia frontului, fiind remunerați financiar pentru a ucide. Pentru mulți cetățeni ruși, care decid să se implice în acest război, motivația nu este una similară discursurilor afișate de Patriarhul Kiril, care oferă binecuvântare unui război ilegal, considerându-l sfânt, dar mai degrabă este una mercantilă, prin care participanții urmăresc obiective specifice: elita politică să mențină actuala verticală a puterii, iar cei care se înrolează contra unor sume de bani să își schimbe condiția social-economică.

În continuarea divergențelor despre rolul și locul elitei politice ruse în exil în politica internațională, mai apar și alți factori care accentuează segregarea de opinii, dar Ucraina va rămâne acea linie roșie, asumată doar parțial în discursurile publice, care a demonstrat cât de șubredă este coeziunea și, de fapt, cât de ineficiente sunt uneori argumentele pe care aceștia le invocă.

Există mai multe inițiative pe care opoziția rusă le declară ca fiind parte a strategiei lor de a ajuta Ucraina împotriva lui Vladimir Putin. Unele dintre acestea au caracter umanitar, de asistare a populației ucrainene, adică a civililor care suferă în urma atacurilor ilegale și neprovocate ale militarilor ruși. Acțiunile umanitare vin mai degrabă din zona activiștilor civici, fără obiective politice. Cu toate acestea, cele politice sunt mult mai ofertante pentru a putea evidenția care este potențialul discursiv al liderilor opoziției ruse. Unele sunt inițiate chiar de către ei, altele sunt parte ale unor discuții formale în cadrul unor instituții internaționale, cum ar fi același Consiliu al Europei sau chiar Parlamentul European, unde au fost susținute mai multe rezoluții de condamnare a agresiunii ruse împotriva Ucrainei.

În acest moment este în plină desfășurare crearea Platformei Forțelor Democratice din Rusia în cadrul Asambleei Parlamentare a Consiliului Europei (APCE). Lista membrilor selectați

a fost anunțată în ianuarie 2026¹⁴. Ekaterina Shulman¹⁵, politolog rus, a apreciat componența delegației ruse drept una echilibrată, cu care se poate lucra și interacționa.

Selecția a fost făcută de Consiliul Europei, care a extins reprezentarea către un număr maxim posibil de viziuni și idei. Această platformă are rolul de a promova interesele rușilor care nu se simt reprezentați de actualul regim de la Moscova, dar și să fie recunoscută ca formă de organizare legitimă în acest sens, adică cel puțin de unele foruri internaționale. Formarea acestei platforme iarăși este asociată cu numele lui Mihail Hodorkovski, a căror susținători ar fi dominat acest proces. Însuși Hodorkovski nu își asumă unilateral acest demers. În pofida acestor prezumții, că ar fi jucat un rol esențial, el nu este singurul personaj important implicat în această acțiune de advocacy. O altă organizație, Free Russia Foundation,¹⁶ dar și activiști fără susținere instituționalizată, formală, au fost implicați în promovarea inițiativei. Totuși, susținătorii sau adepții lui Hodorkovski sugerează și faptul că unul dintre criteriile pe care aceștia și le doreau a fi aplicate pentru a deveni membru al platformei era să fi semnat Declarația de la Berlin¹⁷ din aprilie 2023. Cealaltă parte, adică FBK, argumentează că este o formalitate inutilă. Discursiv au condamnat deja agresiunea ilegală a Rusiei asupra Ucrainei.

La început, FBK a criticat această inițiativă, ca fiind o inițiativă în care anumiți oameni își doresc să obțină dividende personale. Leonid Volkov, unul dintre liderii Fondului Împotriva Corupției, a scris pe platforma X¹⁸ că dacă nu există proceduri clare de selecție a membrilor acestei platforme, atunci inițiativa nu este altceva decât o idee de auto-propune, dar fără a avea drept de reprezentare a intereselor celor mulți, înstrăinați împotriva voinței lor din Rusia. Tot el a mai adăugat că rolul APCE este minim și ar fi doar un club de exprimare a îngrijorărilor. Platforma oferită de către Consiliul Europei a fost importantă până când Rusia a fost exclusă, pentru că astfel era asigurat accesul cetățenilor ruși la instituții precum Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Cei care au făcut posibilă această inițiativă îl contrazic și optează pentru fixarea tuturor încălcărilor

¹⁴ EkhoFM, Платформа российских демократических сил при ПАСЕ: утверждён состав платформы, в неё вошли 15 человек, 26 ianuarie 2026, <https://echofm.online/news/platforma-rossijskih-demokraticeskih-sil-pri-pase-utverzhdyon-sostav-platformu-v-neyo-voshli-15-chelovek>

¹⁵ EkhoFM, Платформа российских демократических сил при ПАСЕ: политолог Екатерина Шульман назвала состав российских участников платформы сбалансированным и рабочим, 26 ianuarie 2026, https://echofm.online/news/platforma-rossijskih-demokraticeskih-sil-pri-pase-politolog-ekaterina-shulman-nazvala-sostav-rossijskih-uchastnikov-platformy-sbalansirovannym-i-rabochim?fbclid=IwY2xjawPkTEFleHRuA2FlbQlxMQBzcnRjBmFwcF9pZBAyMjlwMzIxMzgz4MjAwODkyAAEenkA1qVjf_gM2qPOU23ILJb6jw_S6upAf0B5kmwwj7D7RTMOX9abWIRbmzK4_aem_iQst3Z1ello55bHfHIKmiw

¹⁶ Free Russia Foundation, About, https://www.4freerussia.org/about/?utm_source=website&utm_medium=header_menu&utm_campaign=homepage_en

¹⁷ Declaration of Russian Democratic Forces, Berlin, 30 aprilie 2023, <https://antiwarcommittee.info/en/berlin-declaration-en/>

¹⁸ Leonid Volkov, Заявление ФБК, Platforma X, 24 decembrie 2025, <https://x.com/leonidvolkov/status/2003819285878018155>

operate de conducerea de la Moscova chiar și post-retragere.

Contrar opiniei lui Leonid Volkov, Iulia Navalnîi, a anunțat pe 10 decembrie 2025 că s-ar fi întâlnit cu președintele APCE, Theodoros Roussopoluss, și ar fi discutat cu acesta despre platformă. În urma discuției, ea a anunțat că FBK este interesată de această formă de cooperare sau consultare, mai ales că delegația care deja a fost selectată nu are doar obiectivul de a reprezenta cetățenii ruși. Ea va fi mai degrabă o comunitate de experți cu care parlamentarii Consiliului Europei și-ar dori să poarte un dialog. Tot în aceeași intervenție pe o rețea socială, Iulia Navalnîi a informat publicul că președintele PACE ar fi sugerat ca FBK ar trebui să ia în considerare să își aleagă reprezentanții pentru platformă. Neoficial, platforma este reprezentată de Liubovi Sobol, o politiciană care a cerut susținerea FBK pentru candidatura sa și ar fi primit-o.

Anterior lansării oficiale a platformei APCE, părțile implicate în dialog s-au mai confruntat cu un scandal public. La 12 decembrie 2025, Vladimir Kara-Murza a părăsit Comitetul anti-război¹⁹ din cauza unor divergențe publice cu Gari Kasparov. Ultimul a insistat ca cei care doresc să devină membri ai platformei, create de Consiliul Europei, ar trebui să își exprime public susținerea pentru Ucraina. Mihail Hodorkovski a confirmat că l-a rugat pe Vladimir Kara-Murza²⁰ să revină asupra deciziei sale, regretând decizia acestuia.

Gari Kasparov a insistat public, că membrii FBK nu doresc de facto să semneze Declarația de la Berlin din aprilie 2023, susținând că ei deja au recunoscut că, Crimeea aparține de iure Ucrainei prin faptul că sunt de acord cu tezele liderului lor, Alexei Navalnîi, publicate pe 20 februarie 2023, pe rețeaua X²¹. În cele “15 teze ale unui cetățean rus care își dorește ce e mai bun pentru țara sa,” Alexei Navalnîi a făcut o referință la problema frontierelor ucrainene, menționând că în acest caz, situația este foarte clară și a fost decisă încă în anul 1991, iar Rusia a recunoscut frontierele statului ucrainean. Liderii FBK sunt de părere că aceste teze sunt suficiente, iar Declarația de la Berlin, inițiată de Mihail Hodorkovski este o manipulare, o încercare de a nu îi fi minimizată relevanța în anumite cercuri, comparativ cu prestația lui Alexei Navalnîi, aflat în închisoare la acel moment.

Kasparov e de părere că Ucraina poate obține o șansă la supraviețuire doar dacă Rusia va fi învinsă definitiv. Este o poziție radicală, comparabilă doar cu cea a lui Boris Nemțov, ucis cu câteva zile înainte de lansarea unui raport important despre implicarea Federației Ruse în războiul din estul Ucrainei și susținerea forțelor separatiste, adică în Luhansk și Donețk. Această poziționare

¹⁹ În pofida tuturor divergențelor, opoziția rusă aflată în exil a reușit să creeze o platformă, care le oferă posibilitatea să promoveze împotrivirea publică față de agresiunea rusă. Această platformă este Comitetul anti-război, creat în februarie 2022, care iarăși este legat de numele lui Mihail Hodorkovski.

²⁰ Pagina oficială de Facebook Khodorkovsky Communication Center, Comunicat de presă, 16 decembrie 2025, <https://www.facebook.com/khodorkovskycenter/posts/the-russian-anti-war-committee-deeply-regrets-vladimir-kara-murzas-decision-to-s/1316288683873588/>

²¹ La punctul 5 în aceste teze, Alexey Navalny a scris că frontierele Ucrainei sunt cele recunoscute în anul 1991. De-a lungul timpului, anumite exprimări pe subiectul Ucraina a trezit nemulțumirea cetățenilor ucraineni. Contul X al lui Alexey Navalny, 20 februarie 2023, https://x.com/navalny/status/1627632111220817921?s=61&t=VHziTUIJcWYzNsvUQ_4efQ. Aceste teze au fost publicate și în cartea “Patriot”. Alexei Navalnîi, Patriot. Memorii, editura Litera, București, 2024.

este greu de acceptat în spațiul public de către toată elita politică, inclusiv de către colegul său, Mihail Hodorkovski, în cartea sa, publicată în toamna anului 2022. Fostul oligarh rus nu vorbește exclusiv despre revoluția sistemului de instituții democratice al Rusiei, cât mai ales despre pericolul iminent al destrămării acesteia în cazul înfrângerii în războiul declanșat împotriva Ucrainei.

Doar puțini îl condamnă pe Vladimir Putin pentru agresiune, pentru genocid împotriva ucrainenilor, pentru modul în care discreditează identitatea ucraineană. Printre aceștia, într-adevăr, se numără cei eliberați în vara anului 2024 din detenție: Ilia Yașin, Vladimir Kara-Murza, dar și alți reprezentanți ai FBK și nu numai. Ei preferă să discute mai mult despre prizonieri politici, despre inițiative proprii care să faciliteze un dialog cu cetățeanul rus, oprimat de regim, pe care și-l dorește aliat.

Când este vorba despre poziția față de liderii ucraineni și cum aceștia gestionează războiul, unii reprezentanți ai opoziției ruse nu își pot domoli opiniile înverșunate²². Ceilalți lideri ai opoziției ruse, mai ales cei rămași în Rusia, precum Boris Nadejdin sau Grigori Yavlinski²³, evită

²² Un alt scandal cu implicarea unui reprezentant al opoziției ruse a luat amploare la începutul lunii ianuarie 2026. Leonid Volkov risca să își piardă dreptul de ședere la Vilnius. Și de această dată criza de imagine a opoziției ruse implică Ucraina. Leonid Volkov l-a insultat pe Denis Kapustin, liderul forțelor para-militare ruse, comandantul voluntarilor ruși care luptă de partea Ucrainei. Într-o discuție privată Volkov ar fi spus următoarele: "Într-un anumit sens, denazificarea a avut loc într-adevăr. Un nazist a cărui existență a fost un dar pentru propaganda de la Kremlin a murit." Volkov a menționat în aceeași discuție și câțiva oficiali de rang înalt de la Kiev: Budanov, Podoliak, Yermak: „Sper că prietenii lui Kapustin îl vor urma. (Andrii) Yermak va fi întemnițat, (Mykhailo) Podoliak va fi întemnițat, Budanov va fi întemnițat și toți ceilalți propagandiști și ipocriți vor fi întemnițați. Și atunci Ucraina va avea șansa să câștige.” În acest sens, Leonid Volkov urmează linia de acuzații a Kremlinului. Denis Kapustin a fost subiect pentru mai multe articole la sfârșitul lunii decembrie 2025. Presa anunțase decesul său pe front. La scurt timp, însă, HUR a dezvăluit că acesta este în viață. De facto, partea ucraineană a mai pus în aplicare o operațiune specială complexă, obiectivul fiind inducerea în eroare a serviciilor de informații ruse, care ordonaseră asasinarea comandantului voluntarilor ruși, care luptă de partea Ucrainei. În consecință, unii dintre susținătorii lui Kapustin, foști membri FBK își pun întrebarea: de ce Leonid Volkov nu vede acele elemente ale regimului de la Moscova care îl asociază cu fascismul, adică nu vorbește despre liderul de la Kremlin în aceeași termeni? Tot în aceeași logică, pot fi incluse aici și multe mișcări politice, precum Marșul Naționaliștilor Ruși, care reunește mai multe grupuri naționaliste și neonaziste, care organizează anual manifestații, sunt tolerate și încurajate de către regimul de la Moscova. Potrivit unor experți ucraineni, Leonid Volkov ar putea să răspundă penal pentru jignirea militarilor ucraineni. Opiniile sale pot fi interpretate în acest fel de noile prevederi ale Codului Penal ucrainean, adoptate după declanșarea agresiunii extinse asupra Ucrainei. <https://www.youtube.com/watch?v=l1ndbtbdrxs>

²³ Grigori Yavlinsky este un politician rus de opoziție, liderul Partidului Yabloko, se află în continuare pe teritoriul Federației Ruse, dar evită să intre în coliziune directă cu actuala conducere de la Moscova. În anul 2023 a declarat în cadrul unui interviu că și-a propus candidatura pentru a media războiul dintre Rusia și Ucraina. Serghei Romashenko, Явлинский рассказал об обсуждении войны в Украине с Путиным, DW, 5 decembrie 2023, <https://www.dw.com/ru/avlinskij-obasnil-zelanie-stat-posrednikom-na-peregovorah-po-ukraine/a-67634489>. La doi ani distanță, același politician rus, a mai declarat că nu dorește să discute despre războiul din Ucraina, pentru că subiectul este unul complex. Grigori Yavlinsky este de părere că Europa este cea care trebuie să elaboreze formula de încetare a focului. Grigori Yavlinsky, Европа обязана выработать модель прекращения огня, 11 septembrie 2025, <https://www.yavlinsky.ru/article/evropa-obyazana-vyrabotat-model-prekrasheniya-ognya/#:~:text=О6%20Украине%20я%20говорить%20не%20хочу.%20Просто%20ситуация%20сегодня%20сложилась&text=Григорий%20Явлинский:%20Ну%20потому%20что%20демократы%20не%20могут%20решить%20ключевые%20вопросы.>

o dezbatere sinceră și deschisă pe acest subiect și se disociază aproape complet de opoziția aflată în exil.

De facto, aceste poziții arată două viziuni diferite și prăpastia dintre ele. Asta deoarece, o parte a opoziției ruse îi văd pe cetățenii ruși în calitate de potențiali votanți, adică ei speră că se vor întoarce în Rusia și vor deveni politicieni. Aceștia spun că luptă, dar în realitate așteaptă ca actuala conducere de la Kremlin să se epuizeze (vârstă) de la sine. Dar, aici apare provocarea care nu mai acceptă amânarea ca strategie: actuala elită se reînnoiește prin moștenitorii regimului²⁴. Mihail Zîgari, jurnalist și scriitor rus, explică într-un articol publicat de către Atlantic Council în iulie 2025 că anturajul lui Vladimir Putin, cel care îi validează politica, inclusiv agresiunea militară, își pregătește urmașii, care se vor îngriji de perpetuarea aceleiași verticale a puterii la Moscova. Dacă opoziția rusă va accepta și în continuare să fie stigmatizată și se va arăta preocupată mai mult de cei din afara Rusiei de cât de cei din interior, atunci societatea rusă va rămâne la fel. Nu se va schimba. Va considera că așa a fost contextul și nu a avut opțiuni pentru a alege un model mai bun în locul celui actual.

În loc de concluzii

Această analiză a avut drept obiectiv de a prezenta câteva din temele principale de dezbateri din cadrul opoziției politice care a părăsit Federația Rusă, atât înainte, cât și după declanșarea războiului la scară largă asupra Ucrainei. În mod evident, temele asumate de opoziția rusă, precum și platformele pe care și le-a creat sunt mult mai numeroase. Dar, de foarte multe ori disponibilitatea de a se asocia și de a crea coeziune între ele este afectată fie de interese politice individuale, fie de resurse limitate. În consecință, dezbaterile publice, asumate, reflectă doar o parte mică a dilemelor cu care elita politică rusă de opoziție se confruntă, iar coeziunea e mai degrabă situațională și depinde de anumite evenimente asociate cu decizii ale Kremlinului și care îi afectează pe toți cetățenii ruși.

Câteva dintre temele centrale de dezbateri în rândul opoziției ruse în exil sunt analizate atent de către reprezentanții diferitor platforme de cooperare internațională, condiționând decizii în privința alocării de resurse politice și financiare. Această analiză sau reflecție asupra modului în care se prezintă liderii politici ruși nu este una întâmplătoare. Pe de o parte, reprezentanții opoziției ruse din afara frontierelor naționale sunt o sursă de informații despre cum evoluează procesele interne și cum acestea pot afecta interacțiunea cu procesul decizional de la Moscova, iar pe de altă parte, ei devin mesagerii unui număr extins de persoane afectate de regimul de la Moscova. Mai mult, ei pot fi lideri de opinie, care ar putea propune idei constructive pentru un viitor parteneriat cu Federația Rusă, unul construit pe alte principii decât ceea ce forțează în acest moment Kremlinul. Ambele părți înțeleg că eficiența dialogului depinde de sincronizarea obiectivelor pe care și le-a asumat fiecare: unii să respecte regulile jocului, iar alții să garanteze siguranța celor

²⁴ Mikhail Zygar, The Next Generation: Russia's futures rulers, Atlantic Council, Eurasia Center, iulie 2025, <https://www.atlanticcouncil.org/wp-content/uploads/2025/07/Russia-Tomorrow-The-next-generation.pdf>

care au fost forțați să emigreze din Rusia.

Provocarea apare atunci când actorii politici din afara Rusiei își definesc o misiune, dar nu sunt transparenți în ceea ce privește strategiile pe care doresc să le aplice pentru a schimba structura sistemului politic rusesc și nu doresc să excludă din ea partea despre grandoarea demult apusă a țării lor de origine. O parte a opoziției ruse nu dorește să își asume condamnarea publică a acestui tip de acțiune sau de inerție a gândirii societății pentru că are nevoie de ea chiar și în această stare amorfă, fără să insiste asupra unei transformări radicale, care să lucreze la schimbarea mentalității. Cealaltă, insistă pe o poziție radicală: transformarea trebuie să fie una absolută, cu asumarea tuturor consecințelor la nivel național, dar și a responsabilității pentru agresiunea împotriva Ucrainei. În fond, actualul regim de guvernare de la Moscova este rezultatul acțiunilor lor, dar și a votului exprimat de către toată societatea rusă.

Aceste divergențe și poziționări contradictorii față de diferite evenimente și procese delegitimează și scade credibilitatea discursului public al opoziției ruse în exil. În consecință, reprezentarea și mesajul sunt afectate, iar parteneriatul cu aceste forțe alternative la formula actuală de guvernare rusă este apreciat ca fiind prea puțin eficient.

În perioada următoare, atenție sporită va fi acordată monitorizării interacțiunii dintre diferiți membri ai Platformei Forțelor Democratice din Rusia în cadrul Asambleei Parlamentare a Consiliului Europei și reprezentanții acestei organizații. Cei mai atenți la aceste evoluții vor fi reprezentanții delegației ucrainene și nu pentru că au încredere în elita rusă din exil ca alternativă la verticala puterii propuse de Vladimir Putin, dar pentru că apreciază foarte critic capacitatea acestor lideri de a contribui la încetarea războiului și de a schimba sistemul politic în Rusia.

© Copyright Experts for Security and Global Affairs Association (ESGA)

București, România

2026

Web: www.esga.ro

E-mail: contact@esga.ro